

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

3. Лизун І. Ф. Соціальні потреби дітей трудових мігрантів /І. Ф. Лизун // Педагогічний альманах. – 2011. – № 11. – С. 244 – 248.
4. Пігіда В. М. Проблема зовнішньої трудової міграції населення: соціально-педагогічний аспект / В. М. Пігіда // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2009. – № 4. – С. 12-14.
5. Соціально-педагогічна робота з дітьми групи ризику: [монографія] / С. Я. Харченко, Л. В. Кальченко, Г. Д. Золотова, С. В. Горенко. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. – 145 с.
6. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми трудових мігрантів: [навч.-метод. посіб.] / В. Л. Андреевкова, Т. О. Дорошок, М. В. Євськова та ін.] / Український наук.-метод. центр практичної психології та соціальної роботи; Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна» / [Заг. ред. К. Б. Левченко]. – К.: ФОП «Купріянова», 2007. – 240 с.
7. Сподар В. С. Діти трудових мігрантів / В. С. Сподар // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2009. – № 4. – С. 14-18.

Пономарьова О. Б.*

РОЛЬ «ШКОЛИ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ» В СОЦІАЛІЗАЦІЇ ШКОЛЯРІВ

У статті висвітлено результати дослідження, здійсненого педагогічним колективом Каланчацької ЗОШ І-ІІІ ступенів №1 Каланчацької районної ради щодо створення соціально-педагогічних умов соціального становлення учнів. Представлено комплексну Програму розвитку школи, схарактеризовано управлінські проекти, викладено моніторингові дані.

В умовах інноваційних освітніх змін важливого значення набувають питання, пов'язані із соціалізацією учнів на основі компетентнісного підходу. Життєва компетентність особистості – це здатність до якісного життя; розуміння своєї місії як людини, громадянина, який несе відповідальність як за своє життя, так і за майбутнє родини, держави; це вміння змінювати себе відповідно до обставин, постійно рухатися вперед, тобто еволюціонувати духовно й фізично через власне самовдосконалення [3]. Саме у процесі спільної діяльності і спілкування батьків, учителів, громадськості формується соціальність учня – культура мислення й культура почуттів, культура духовного життя й культура поведінки.

У Концепції позакласної виховної роботи в загальноосвітній школі зазначено, що метою сучасного освітнього процесу є не тільки формування необхідних компетенцій та надання ґрунтовних знань із різних предметів, а й формування громадянина, патріота; інтелектуально розвиненої, духовно й морально зрілої особистості, готової протистояти асоціальним впливам, вправлятися з особистими проблемами, творити себе й оточуючий світ [1]. З огляду на це постає необхідність створення в школі сприятливих умов для творчого самовдосконалення учнів, підготовки їх до подальшого життя, вироблення вміння практично і творчо застосовувати здобуті знання для розв'язання головного завдання – становлення високосвідомої особистості.

* **© Пономарьова О. Б.**

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Це, у свою чергу, обумовило потребу в розробці та створенні Програми розвитку Каланчацької ЗОШ I-III ступенів №1 на 2013-2018 рр. під назвою «Школа становлення особистості». Відповідно до мети й основних завдань цієї Програми, нами було ініційовано реалізацію управлінських і методичних проєктів, розроблених адміністрацією школи. Як свідчать результати і етапу втілення Програми розвитку навчального закладу як «Школи становлення особистості», застосування проєктної технології сприяло оновленню змісту, форм і методів навчання, виховання й розвитку школярів, підвищенню іміджу педагогічного колективу, залученню ресурсів місцевої громади. Отже, нами було реалізовано різноманітні проєкти.

Концептуальними засадами *управлінського проєкту «Школа – територія співробітництва»* є розуміння того, що навчальний заклад – це простір життя дитини, де вона має жити повноцінно, і тому освітня діяльність повинна вибудовуватися так, щоб сприяти становленню соціально зрілої особистості, гуманізації відносин між учнями та педагогами, школою та родиною. За таких обставин актуальності набуває процес соціалізації дитини, том що саме учнівська молодь має брати на себе активну й відповідальну роль у соціальному житті й через цю роль здобувати статус у суспільстві, тобто діяти, а не бути пасивними споглядачами [2]. Реалізуючи і етап проєкту, ми визначили ресурси, що найбільше впливають на формування соціальної компетентності школяра, а саме:

1. Інформаційні ресурси (мережа Інтернет, ЗМІ, навчальні заняття, факультативи, спецкурси, власний сайт школи).

2. Родинно-шкільне виховання.

3. Психолого-педагогічна діагностика учнівського колективу з метою реалізації індивідуальних ресурсів.

4. Громадська суспільно-корисна діяльність.

5. Учнівське самоврядування та організація учнівського дозвілля.

6. Соціальне партнерство.

Ураховуючи викладене вище, нами було приділено увагу налагодженню діяльності учнівського самоврядування та організації роботи Ради школи, комісії з попередження правопорушень, батьківського комітету, громадської організації «Нащадки Перемоги». Як результат, досвід залучення учнів і батьків до управління школою сприяв формуванню позитивних міжособистісних стосунків у родинях, а також набуттю учнями вмінь і навичок співпраці з дорослими. Так, на засіданнях загальношкільного батьківського комітету, педвсеобучу батьків практикувалося ознайомлення їх із сучасними соціально-педагогічними формами й методами сприяння соціалізації особистості в контексті позаурочної виховної діяльності, а також було проведено вхідну діагностику «Готовність батьків до створення умов соціалізації особистості підлітка». Загалом діагностикою охоплено 32 представника батьківських комітетів усіх класів. Першу групу склали батьки (18 респондентів, 56%), які прагнуть не тільки зрозуміти дитину, але й пізнати її, ставляться

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

до неї з повагою, дотримуються гуманістичних принципів виховання, мають постійну толерантну позицію стосовно дитини; діють правильно та можуть сподіватись на те, що сімейний виховний простір сприяє становленню особистості дитини. До другої групи (14 респондентів, 44%) увійшли батьки, які мають здібності вихователя, але не завжди діють послідовно та цілеспрямовано. Іноді вони ставляться до дитини надто суворо, іноді – занадто поступливо. Ці батьки схильні до таких компромісів, які послабляють ефективність виховання. Результати діагностики підтвердили важливість родинного виховання в соціалізації дитини та визначили чинники, що впливають на успішність цього процесу.

У ході і етапу *методичного проекту «Плакаємо обдарованість»* методичною радою школи розроблено, теоретично обґрунтовано та впроваджено інноваційну модель роботи з обдарованими та здібними учнями, яка складається із 3-х блоків:

- організаційного, у якому передбачено форми організації роботи з учнями (індивідуальне навчання, групові форми роботи, факультативні заняття, курси за вибором, очно-заочні школи (економічна школа, вебінари, самоосвіта);
- форми учнівської взаємодії: олімпіади, турніри, конкурси, інтелектуальні змагання, конференції;
- моніторинг ефективності навчально-виховного процесу та якості творчої, науково-дослідницької діяльності обдарованих дітей.

Спільно з практичним психологом школи розроблено схему пошуку обдарованих дітей та алгоритму роботи вчителя з розвитку творчої особистості учня як у навчальній, так і в позакласній діяльності на основі таких методик, як: опитування учнів початкових класів за допомогою спеціального опитувальника; методика «Здібності учня»; анкета на виявлення інтересів; тест «Діагностика рівня інтелектуального розвитку» Д. Векслера.

Як результат, зросла кількість учнів, залучених до проведення шкільних предметних олімпіад (2014 рік – 234 учні 6–11-х класів з 15 предметів, натомість 2013 рік – 189 учнів з 11 предметів). Підвищилася активність дітей у конкурсах з української мови ім. П. Яцика та ім. Т. Шевченка (залучено відповідно: 27 і 32 учні 3–11-х класів. Троє школярів є членами Малої академії наук, успішно захистили науково-дослідницькі роботи в обласному етапі конкурсу-захисту; 8 учнів є членами шкільного наукового товариства «Еверест». За підсумками районного етапу предметних олімпіад команда школи посіла і місце, 32 учні виборили 43 призових місця. Це є свідченням системної роботи з обдарованими школярами таких педагогів, як Н.М. Пушкіна, В.І. Обух, О.І. Супрун, Г.В. Гречковська, Л.В. Кравченко, С.І. Васютинська та інші.

Учнівський проект «Лідерство – запорука успіху. Імідж лідера» допоміг учасникам навчально-виховного процесу усвідомити важливість виховання лідерів учнівського самовряду-

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

вання. Учні 1–11 класів нашої школи об'єднані в шкільні осередки, вищим органом яких є учнівська рада. Молодші школярі називаються «таврчатками». У жовтні 2013 р. відбулася урочиста посвята другокласників, які отримали відповідні посвідчення, пам'ятки, програму діяльності та тавричанські емблеми. У свою чергу, підлітки 5–9 класів представляють шкільну громадську організацію «Нащадки Перемоги». Вони тісно співпрацюють з головою районної ради Ветеранів України Н.Д. Куюн, організовують роботу пошуково-волонтерських загонів. Діяльність учнівського самоврядування здійснюється за планом: засідання учнівської ради та кожного дитячого центру. Членами учнівської ради започатковано проведення Дня учнівського самоврядування, під час якого учні вправно демонструють уміння планувати та організовувати роботу шкільного колективу. Голова учнівської ради Владислав Перехода брав участь у форумі лідерів учнівського самоврядування «Твоя ініціатива – твоє майбутнє», де було укладено угоду про співпрацю з відділом освіти Каланчацької районної державної адміністрації. Чимало цікавих і корисних справ проходить у школі з ініціативи лідерів-учнів: випуск шкільної газети «Гіпакіріс», огляд роботи на закріплених пришкольніх ділянках; організація конкурсів і спортивних змагань. Забезпечити повноцінний фізичний розвиток дітей та укріпити здоров'я допомагає центр «Здоров'я», спортивно-розважальний конкурс «Козацькі забави». Не можна залишити поза увагою роботу танцювального гуртка «Бешкетники» на чолі з молодим керівником Є.В. Годунка, учасники якого беруть активну участь у проведенні загальношкільних тематичних заходів та організації дозвілля учнів.

У 2014-2015 н.р. З метою виявлення лідерських якостей учнів нами проведено анкетування серед школярів 5–11 класів «Лідер у тобі». Участь в анкетуванні взяли 103 респонденти. Результати анкетування засвідчили, що у 10% відсотків учнів розвиток комунікативних та організаторських здібностей знаходиться на рівні нижче середнього, тому вони не прагнуть до спілкування, почуваються сакутими в новій компанії, у вільний час полюбляють бути на самоті, обмежують свої знайомства. Їм важко вдається долати труднощі при встановленні контактів з людьми, відстоювати власну думку; вони не проявляють ініціативи в громадській діяльності, уникають прийняття самостійних рішень, важко переживають образи. Для 42% учнів характерним є середній рівень комунікативних та організаторських здібностей. Вони прагнуть до контакту з людьми, не обмежують коло своїх знайомств, відстоюють свою думку, планують роботу. Однак «потенціал» цих схильностей не відрізняється високою стійкістю. 48% учнів можна віднести до групи людей з високим рівнем комунікативних та організаторських здібностей. Вони не губляться в новій ситуації, швидко знаходять друзів, постійно намагаються розширити коло знайомих, займаються громадською діяльністю, беруть участь у позашкільному житті школи, допомагають близьким, друзям, виявляють ініціативу в спілкуванні, здатні приймати самостійні

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

рішення. На основі результатів анкетування нами розроблено та впроваджено програму навчання лідерів з проблем учнівського самоврядування «Імідж лідера».

Соціальний проект «Освіта і виховання як головний фактор соціалізації школярів» (2013-2018 р.р.) сприяє успішній соціалізації школярів, формуванню в учнівської молоді стійкої мотивації до праці, професійного самовизначення; забезпеченню рівня правової культури учнівської молоді; вихованню рис громадянина. Проект діє за напрямками: правовим, профорієнтаційним та родинних традицій. У ході організаційно-підготовчого етапу створено бібліографію з питань соціалізації особистості школяра, проведено анкетування учнів 8–11 класів «Рівень комунікативної активності учня», респондентами якого стали 175 школярів. Результати анкетування виявили інтенсивність спілкування підлітка з однолітками та близьким оточенням на рівнях: високому – 58%, помірному – 31%, низькому – 11%.

На засіданні методичного об'єднання класних керівників визначено форми і методи реалізації соціального проекту за кожним з напрямів. Так, у межах правового напрямку проведено тиждень Дружби: відбулися уроки «Дружби», години спілкування «Ми різні – ми рівні», «Друг – це другий Я!», «Твори добро на радість людям», «Азбука спілкування». Другокласники створювали «Квітку Дружби», семикласники створили «Хрестоматію моральних цінностей людства»; третьокласники дарували один одному сердечка-побажання; восьмикласники розглядали життєві ситуації; старшокласники взяли участь у тренінгу «Чи справжній ти товариш?». Уже традиційним стало відзначення в листопаді Дня друзів, проведення зустрічей зі спеціалістом районної служби у справах дітей А.М. Касацькою «Насильство серед неповнолітніх. Види насильства». У рамках підготовки засідання педагогічної ради школи відбулися збори ради школи, засідання клубу «Старшокласник» із запрошенням заступника начальника кримінальної міліції Каланчацького РВ УМВС майора міліції О.В. Лося, «круглого столу» спільно з районною дитячою бібліотекою «Інтелектуальний правовий щит», клубу цікавих зустрічей зі старшим оперуповноваженим КМСД Каланчацького РВ УМВС майором міліції І.В. Лопатюком. У школі викладається «Практичне право» (9-А, Б), «Правознавство» (10-А, Б, В), в 11-А (клас правового профілю) – «Права людини в Україні», курс за вибором «Основи демократії», «Основи культури гендерної рівності».

За профорієнтаційним напрямом проведено цикл зустрічей з викладачами вищих навчальних закладів, начальником сектору кадрового забезпечення Каланчацького відділу УМВС підполковником міліції Є.В. Яковлевим, з випускниками школи, нині студентами Харківського Національного фармацевтичного університету, Херсонського політехнічного коледжу, Генічеського медичного училища, редактором місцевої газети «Слава праці» Г.І. Єрмишко, бібліотекарем дитячої бібліотеки В.В. Гончаровою. Учні 9-х класів другий рік поспіль є учасниками обласного профорієнтаційного проекту шкільної молоді

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

«ПрофіСтарт: юні обирають майбутнє», у якому вивчають ТОП 5 професій нашого району. У свою чергу, класні керівники планують зустрічі з працівниками та спеціалістами району з метою формування в шкільній молоді стійкої мотивації до праці, сприяння професійному самовизначенню учнів, як наприклад: «Професії моїх батьків», «Разом з мамою» – виставка творчих робіт, «Моя спеціальність у майбутньому».

Напрямок «Родинні традиції» передбачає використання традиційних форм роботи з батьками: збори, загальношкільна конференція, засідання загальношкільного батьківського комітету, а також форм соціальної практики – акції «Милосердя», спортивні родинно-шкільні змагання.

Класними керівниками спільно з соціально-психологічною службою досліджено рівень тривожності підлітків, які складають групу «ризик» й перебувають на внутрішньокільному контролі; встановлено причини проявів девіантної поведінки учнями, схильними до правопорушень; ведеться консультативна робота з учнями, учителями, батьками, розроблено рекомендації, поради, пам'ятки щодо профілактики правопорушень серед неповнолітніх. З метою профілактики протиправних дій, запобігання скоєнню правопорушень неповнолітніми, сприяння розповсюдженню правових знань серед школярів, виховання в учнів почуття власної відповідальності за протиправні дії та вчинки соціальним педагогом було розроблено та реалізується *соціально-педагогічний проект «Шлях до себе»*, спрямований на роботу з дітьми «групи ризику», схильними до правопорушень, та учнями, які мають прояви девіантної поведінки. Протягом першого етапу проекту створено банк даних дітей «групи ризику» та дітей, які потребують підвищеної педагогічної уваги, укладено соціальний паспорт класів, школи. Соціальним педагогом, практичним психологом та класними керівниками розроблено індивідуальні профілактичні, корекційні плани роботи з дітьми «групи ризику». Працює комісія з попередження правопорушень серед учнів школи, на засіданнях якої розглядаються питання превентивного виховання учнівської молоді. Здійснюється профілактична корекційна робота з учнями, щотижня проходять заняття гуртка «Веселка» для дітей «групи ризику». Як результат, порівняно з минулим навчальним роком зменшилася кількість учнів, які перебувають на внутрішньокільному контролі, на тих, хто потребує підвищеної педагогічної уваги. Не менш цікавими були й інші проекти, зміст яких спрямовувався на відродження історичної спадщини рідного краю, культивування здорового способу життя, формування позитивного іміджу школи.

Однак несприятливе мікросередовище підлітків, вплив ЗМІ, складні життєві обставини багатьох сімей, недостатній рівень реалізації виховної функції в родині, складна соціальна і економічна ситуація в країні дещо ускладнюють процес соціалізації школярів. Саме тому, за нашим переконанням, превентивне виховання має посідати чільне місце в системі соціального становлення дітей та учнівської молоді. І саме проектні технології дозволяють поєднати зусилля навчального закладу,

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

батьків, громадськості задля забезпечення сприятливих соціально-педагогічних умов формування соціальних якостей, компетентностей, необхідних для реалізації учнями своїх дитячих мрій, юнацьких сподівань.

Література:

1. Концепція позакласної виховної роботи в загальноосвітній школі. – К., 1991.
2. Мистецтво життєтворчості особистості: наук.-метод. посібник: у 2 ч. / ред. рада: В.М. Доній (голова, Г.М. Несен (заст. голови), Л.В. Сохань, І.Г. Єрмаков (керівники авт. колективу) та ін. – К.: ІЗМН, 1997. – Ч. 2: Життєтворчий потенціал нової школи. – 936 с.
3. Назаренко Л.М. Формуємо соціалізуючий простір. Методичні рекомендації / Л.М. Назаренко. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. – 74 с.

Черненко О. Г.*

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Стаття присвячена розгляду проблеми реалізації компетентісного підходу в початковій школі; уточнено його сутність; схарактеризовано особливості організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів в умовах оновлення змісту початкової освіти.

Одним із основних завдань реформування сучасної загальноосвітньої школи виступає підготовка активної, самостійної, відповідальної особистості, здатної знаходити правильні рішення в конкретних навчальних і життєвих ситуаціях. Результатом такої підготовки має стати сформованість загальної компетентності людини, яка є інтегрованою характеристикою особистості, адже потребує розвитку її особистісних якостей і творчих здібностей, умінь самостійно здобувати нові знання та творчо їх використовувати, орієнтуватися в навколишньому світі.

Оновлення змісту освіти на засадах системного і компетентісного підходів, що передбачено новим Державним стандартом початкової школи, має сприяти розвитку пізнавальних і творчих можливостей учнів; послідовному відображенню в результатах їх навчання ступеня сформованості ключових і предметних компетентностей; наближенню змісту кожної освітньої галузі до життєвих потреб молодших школярів засобами інтегрованої діяльності. Школа покликана нині готувати не лише носія знань, а й творчу особистість, здатну використовувати здобуті знання для конкурентоспроможної діяльності в будь-якій сфері суспільного життя. Тому проблема організації управління процесом навчання і виховання молодших школярів з точки зору компетентісного підходу є надзвичайно актуальною.

Теоретичний контекст компетентісного підходу до організації навчально-виховного процесу в сучасній освіті розглядали науковці А.Бойко, Л.Гончаренко, І.Зимня, О.Овчарук,

* © Черненко О. Г.